

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ioannis Ioviani Pontani. De Aspiratione Libri duo. Charon
Dialogus. Antonivs Dialogus. Activs Dialogus. Aegidivs
Dialogus. Asinvs Dialogus. De Sermone Libri Sex. Belli,
Qvod Ferdinandvs Senior ...**

Pontano, Giovanni Giovano

Venetiis, 1519

De Vrbanis, & Facetis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12960

De Blandis.

Eorum uero qui Blandi dicuntur, eisi eadem uidetur esse materia, finis tamen ubiq; non est idem, nec sola delectatio ac iucunditas quaeritur, uerum potius utilitas quale illud est, Nunc obsecro te Milphio hanc per dexteram, perq; hanc sororem leuam, perq; oculos tuos, perq; meos amores, perq; A delphasium meam, perq; tuam libertatem, alibi irae delinitio, aut morositatis, alibi doloris, indignationisq; alibi illectio ad turpem uoluptatem, atq; proprias in appetitiones. Nō peccinē eburneum Plautus, non caseum molliculum, non moneculam praetermisit inter blandiendum. Atq; illa quidem amantium sunt, non facitorum hominum. Itaq; serui, familiaresq; iratis blandiuntur dominis, patribus filij, nutrices puerilis, captatores ijs, quibus nec liberi ulli, nec legitimi sunt haeredes. Quo circa Blādos in eorum numero, qui oblectationem tantum quaerant, urbanis ex allocutionibus, habendos non esse Iuuenalis etiā docet. Proditum quoq; est a scriptoribus Heluium Pertinacem Augustum blandum potius quam benignum fuisse habitum, quod uerbis quidem alliceret homines, essetq; affabilis admodum, caeterum re ipsa non modo non liberalis, uerum etiam sordidus.

De Urbanis, & Facetis.

Reliquum est de Urbanis ut dicamus, ac Facetis. Et quoniam Urbanitas non ad iocos tantum, ac festiuitatem, dicendiq; leporem pertinet, qđ in ea quidem uirtute potissimum laudatur, uerum ad uirtutes quoq; alias, quae & uiro & ciue ingenuo dignae sunt, uidetur alia quaerenda uirtus, quae propria magis sit, solumq; id complectatur, ac respectet, quod ad iocos tantum, animorumq; relaxationem spectet. Nam et Urbanus dictus est, quod urbis seruet, sciatq; ac retineat mores. Quando aduersus illi est qui ē contrario rurus sequatur, non urbis institutiones, indeq; a gressis uocatus, ac uitiū id à rure rusticitas, ut ab urbe urbanitas dicta. Nam & qui seniori assurgit praetereunti, & qui magistratum ab domo deducit in curiam, & qui praetereiens salutat, urbanitate utitur. Facetus uero ex eo nullo modo est dicendus. Video populariter, atq; a uiris minime indoctis Affabiles quosdam uocari, qui & ipsi urbanitate quidem utantur. Nam et in accipiēdis hospitibus, & in aduentu peregrinorum, in primis etiam congressibus, ac salutationibus, et blāde affantur, ac comiter, et hospitaliter alloquuntur. Idem amice quoq; et salutant, et compellant, & summa cum

iucunditate congregiuntur. Sed nos eum quaerimus, qui parte ex omni munus ipsum impleat, qui è iocis, suauibusq; è dictis oblationem tantum quaerat, ac recreationem post labores, qui & salem habeant in dicendo, et quæ ipse dicit tanquam illo condiat. qui leporem admisceat, qui uerba apta, idonea, concinnata, iocisq; accommodata usurpet, uultumq; illis adiungat, ubi opus est, ac gestum, qui fabellis narrandis, recitandisq; iocosis, ac ludicris rebus, et curas sedet, & delinuat molestias, qui non discedat urbanitatis è finibus, aut è ciue in rusticum, atq; a grestem transeat, ex ingenuo in seruum, aut seruo persimilem, ni forte res ipsa ita tulerit, qui minime uolens offendat dictis, nisi laceffit, idq; tamen urbane, qui & temporis, & loci, & audientium, & sui ipsius, & quam gerit personæ, & ætatis, & negotiorum, & publicæ, priuatæq; letitiæ habeat, ac tristitiæ mœrorisq; rationem, idq; cum primis curet in singulis ut retineat modum, ne & uerba profundat, & iocos, qui deniq; summo id studio uideat, ne cum alios in risum prouocet, ipse ab astantibus risui habeatur, triuiosq; dignior iudicetur, quàm honestorum, atq; ingenuorum hominum audientia, ac confessu. Demum etiam qui intellegat, perinde ut cessatio omnis, quiesq; conceditur, relaxandi gratia, utq; reditus ad labores ac negotia nõ sit grauis, sic iocos, dicta, sales, lepores, facetiasq; concedi, ne uitam, cogitationesq; nostras omnis, studiæq; in ipsis collocasse, aut in otio, desidiaq; aut in marcescētia potius nos appareat. Huc, ni fallor (quando qui & qualis Comis sit, qui etiam Urbanus, ac Festiuus, explicatum est) maiores nostri Facetum uocauerunt. Nam urbanus (ut diximus) plura, quæ urbanae consuetudinis, morumq; civilium sunt, complectitur, perinde ut etiam Comis, at Festiuus minime quidem omnia quæ uirtuti huic conueniant, quæq; inesse ei debeant, qui iocis, dictisq; iucundioribus usus sit cum mediocritate & gratia. Quæ in opinionem propendere uidetur Cicero, cum ait duo esse genera facetiarum. Habemus igitur nomē eius qui tali sit mediocritate, ac uirtute præditus. Cæterum uirtutis, atq; habitus ipsius nomen hætenus proditum est nullum, quod quidem sit proprium, ac suis limitibus terminatum. Nam etsi rerum scriptores et Comitatem usurpant, et Urbanitatem, tamē (ut dixi) parū sunt omnino propria. Quia uero cognata hæc essent, et necessitudine sua cōiuncta, iccirco illis usi uidentur. Nos uero licet nõ absq; rubore (neq; enim licētiosi haberi uolumus) tamen quod in acie cum periculo uersamur, tentabimus illud nouiter deducere, quod in plurimis & Cicero è nostris, alijsq; non pauci seruauerunt, et Aristoteles inter Græcos, etiam non quadam sine liber-

tate, et si maxima tamen cum utilitate legentium. Ac primum quidem minime ut a modesto deducimus modestiam, sic a faceto Facetiam, quando Facetiæ ipse dicta quidem sunt iucunda & lepida, nequam uero habitus, aut uirtus. Verum ut sanctitatem a sancto, & ab honesto honestatem, castitatemq; a casto, sic a Faceto Facetiam deducemus. Ut Facetitas ipsa sit uirtus, ea deniq; Faceti uiri habitus, fors san non omnino etiam displicerit Facetudo subducta syllaba, ut a sordido sorditudo, quæ Plautina deductio est. Nam neq; maiores illi nostri aut castitudinem reformidarunt, aut castitudinem. Quid si ut castities, sic etiam dicatur Faceties? Sed nos hæc ipsa ita tradimus, ut qui nullo modo uelimus regulam hac in parte præscribere. Sit enim sua cuiq; libertas usurpandi nominis, Verum ideo hoc facimus, ut aperte magis intellegatur habitus ipse, qui sit, & quo etiam quis nomine ac proprio, & tantum suo uocitandus. Constituiamus itaq; siue Facetitiæ, siue Facetudinem, Facetiæ uel habitum, & qui eo sit habitu ornatus, Facetum. Sed ad alteram quoq; partem uerborum transeundum est, ut quæ in ea uersetur mediocritas, lucide etiam intellegatur.

De Veracitate.

Quemadmodum autem uirtutis huius, de qua pauca locuti sumus, siue Comitatis, Urbanitatis uel siue Facetudinis, proprium munus est, atq; officium sedare molestias, in cessationibusq; ac in relaxatione a negotijs, iucundum aliquid querere ad reficiendos animos, siue in ipsis quoq; laboribus, ac negotijs, interq; molestias reficere eos, quo uegetiores ipsi fiât, longeq; ualentiores, siue peruincendis, aut tolerandis laboribus, difficultatibusq; siue leniendis doloribus, atq; molestijs, qui finis ei uirtuti est constitutus, Sic cum eadē ipsa oratio, ac sermo uel præcipuum sit uinculum retinendæ societatis, ad quam colendâ nati, atq; educati sumus, coetusq; ipsius una sociati et ampliandi, & conseruandi, sic in quâ alterius uirtutis, cuius etiam imitia querimus, proprium munus est, ueritatis studiū, ac cultus. Loquimur autem de ueritate hoc in loco non illa quidem, quæ a Phisicis queritur, aut Mathematicis, quæ uel uersetur circa certitudinem Syllogismorū, in ipsisq; disputationibus quæ sunt de rerū natura, deq; disciplinis atq; scientijs hominū, ac facultatibus. Verū de ueritate ea, quæ nihil in sermōibus, atq; in oratione, nihil etiā in moribus inesse fictum, fallax, fucatum indicet, nihil quod simulatum, adulatoriū, mendax, gloriosum, uanum, quodq; supra uires appareat, supraq; facultates ipsas, aut ueri fines excedat, acceptus uel nostri terminos, quam assecuti qui sint, retineantq; et in dicendo, & in